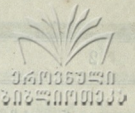

სასოფლო-ეზოთი

გ ა ზ ე თ ი ს ო გ ა ს ი :

გაზსაწივით თფილისში და გარეშე ადგილებში:	გაზეთსაწივალათ:
ერთი წლისა — 4 მ.	— 3 მ. —
ნახევარი წლისა — 3 —	— 2 მ. —
ნახში თვისა — 1 მ. 50 გ.	— 1 მ. —

მეთხე წელიწადი

გ ა მ დ ა ი ს თ ვ ე შ ი ო რ ჯ ე რ

ს ე ლ ი ს-მ ო წ ე რ ა შ ი ი დ ე ბ ა .
 თფილისის «სასოფლო-ეზოთის» რედაქციის განტორაში, დუბლინის (გ. წერეთლის ღმრთ.) სტამბაში, სერგოევის ქუჩაზე, სტინბოგის სახლში: თფილისის გარეშე მცხოვრებთათვის ადრეში.
 Въ Тифлисе, въ конторѣ редакціи «СЕЛЬСКОЙ ГАЗЕТЫ», при типографіи Дубовира (Г. Церетели и др.).

№ 18 შაბათი

IV

15 ოქტომბერი, 1871 წ.

შ ი ნ ა ს რ ს ი :

სასოფლო საქმეები: — ერობა, მისი დანიშნულებები და წესდება. რა გავლენა აქვს გარეს სიძნელეზე სანდომ სახლებს და ადგილებს. — ჩვენი ქვეყნის ამბები. — გორიდან. — ბუნების მეცნიერებიდან — ჭაბუკა, — ჭრიჭინა და ჩრხილი. — გინძი. — ფრინველები.

სასოფლო საქმეები

ერობა (Земство)

მისი დანიშნულება და წესდება

VII

ერობის უფლებები და მოქმედება

ერობის მინიჭებული აქვს თითქმის სრული უფლებები ადგილობრივი შინაური გამოკლების. კანონით თვითონ იხსენებს ამ ორივე საკანს, როცა ერობის გარდაწვევითაა ეჭირება გუბერნატორის ან შინაგანი საქმეების მინისტრის ნების დართვა. დასრულებული საქმეებში ერობა სრული მუშაობა თავის მთავრობის და მოქმედების, რასაკვირველია განიხილავს კალენდარში. ვინცდაცა თუ გუბერნატორი წინააღმდეგობა გახადებდა ერობის რომელიმე გარდაწვევითაა, იმან უნდა დაურთოს ერობის მისი გარდაწვევითაა, და წინააღმდეგობა მისი ხელისავე განხილავს. თუ ერობის

ხელ-მეორეთ უწინდელ გარდაწვევითაა დადგა, მაშინ ეს გარდაწვევითაა აღსრულებს უნდა მოაყვანოს და გუბერნატორის მისი დაბრუნება არ შეუძლია, თუ მეტი მეტი შესანიშნავი შემთხვევა არ იქნა. მსოფლიო შემთხვევებში იმას შეუძლია თავისი საკუთარი პასუხისმგებლობა შეეშალოს ერობის გარდაწვევითაა მისი სრული მოყვანა და წარდგინოს საქმე სენატს-სწორეთ ამნიშნათე უნდა მოაქცეს შინაგანი საქმეების მინისტრი, როცა ის რასმეში ვერ დაუთანხმება ერობას.

ამედან ნათლად ხანხან, რომ ერობის შეუძლია მოაქმედება; იმას ბუნებრივ უფრო მეტი უფლება აქვს, ვინემ უწინდელ დეპუტატებს და სხვ. ამ უფლებას ჩვენ უფრო გრძობთ მამის დავაფსებთ, როცა მოვისტეპობთ, რომ ერობის შეუძლია დამოუკიდებლობის ვინცე უნდა, სხვა და სხვა ერობისთვის საჭირო საქმეების განსაკუთრებით, შეუძლია გუბერნიის ან უკიდის სახელით გადო ხილავს, შეუძლია ბანკის დაარსება, რეინის გესეების განმართვა თავისი საკუთრებათ, ან აქტივების გამოცემით, შეუძლია გამოსტეს წესდება და სხვა და სხვა სახელმძღვანელო დარეგება ერობის სამსახურის ასრულებასზე, შეუძლია მანქანის უმადლეს მმართველობაში თავისი სურვილი და მოსწრება ადგილობრივ მდგომარეობაზე და სასოფლო-ეზოთი უფლებები დამოუკიდებლობაზე, რომელებიც მისთვის მიცემულს უფლებას გადაჭარბებენ.

უფლებები ადგილათ მისვლება რომ ჩვენ მდგომარეობაში უფლება ეს უფლებები ძლიერ შესანიშნავი და სანდობის არიან. და ეს მათი დიხსება ჩვენ თავლში უფრო გადიდება, როცა ჩვენ გავისწავლოთ, რომ ერობის

უფლებზე უფრო უმეორფასხის დიხსება ის არის, რომ ჩვენ საკუთარ საქმეს ჩვენვე გავაღვივებთ, ჩვენ მატრონათ ჩვენვე გუბდის. და ეს გარემოება, მატრონა, — ეს ჩვენ ანსოაღეს არ უნდა დავივიწყოთ! — გავაღვივებთ გავების სარისხზე, ადამიანის დიხსებას გავაღვივებთ და გავჩვენებთ უმჯობეს, გეტყვით ცხოვრებას.

VIII

ერობის გავლენა რუსეთში

როგორც წინეთ იყო ნათქვამი, ვერ იქნის წელიწადიც არ არის, რაც ერობა შემოღებულია რუსეთში: ფოციერთ გუბერნიებში ის მატრო შარშან და შარშან წინ შემოდიეს, ფოციერთებში ვი ვერტე შემოდიეს, ბუღაი არ არის. მაგრამ ამ მოკლე ხანშიაც აღმოჩნდა, რომ ეს დაწესებულება მეტის-მეტათ სასარგებლოა სასოფლო-ეზოთისთვის, თუ თვითონ ეს სასოფლო-ეზოთის წინ დახედვით და გონიერათ ირჩევს თავის წარმომადგენლებს სეირიანი გავების ხელში. როგორც გვიჩვენებს რუსეთის მფალოთი, ერობა საღისის გამოყენებულთაა, მართალია, იმ დროით ვი არა, როგორცათე შეიძლება ამისი სურება, მაგრამ შესამჩნევია ვი მანინგ. ვერ ერთი ეს, რომ უწინდელ დროში რუსეთში ერობის გარდასახვა იკრიბებოდა და იხარებოდა უცხო-უგებოდა, და უსოგებოდა. — არავის არ ეკითხებოდა, მართლაც ამდენი უნდა გარდასახვას მახინჯი, თუ ნაკლები; არავის იმის დარდი არ ქმნიდა, თრ

ცოტაოდენი რამ მანც მოერჩინა დასარგავისკენ. და ის პირები, რომელთაც ერობის ფული და სხვა მუშა მთავრობისგან მიხარული ჰქონათ, გაკეთ-სავათ ავითრებულენ უოკლანდორ მოთხოვნისგან, რომელსაც კი წარმატდენად სამოქალაქო ან სამხედრო საწილის მთავრობა. და თუცა ხარჯი დიდი და უსამია იყო, თუმცა გარდასახდის მოკრფა თითქმის ნადავლი იყო, მისრის კეთილ-დღეობას ამისგან არაფერი სერიო არ ეტყობოდა: საჯათიყოფობი, სხს-წავლებლები, პურის მდღეობი, გზები და სხვა სა-სარგებლო საგნები მეტიც მეტი სუსტ მდგომარეო-ბაში იყვნენ; სასოფლო და სამაწრობანკისე ხავეთიო ნაწილის სერიოანთ გწეობისე, ფულეობს შერობა-სე სხვა და სხვა საჭიროებისთვის, ხომ არავის საზ-მარშიაც არ მოჩვენებდა და ფოკელი კერძო პირი და-ცქეროდა სამწესროთ მდგომარეობას და უჩუბურათ თითქო ეს საქმი თვითონ იმას და მის მასლობლებს არ შეეკუთნა...

ესაზრდე მდგომარეობაში კი ჩვენ სულ სხვა წიორ, უფრო სასამართლო სურათებს ვხედავთ. ჟურ ერთი ეს, რომ გარდასახდის რომ იხდის ხალხი, იტროთ მანც თუ რაში და რისთვის იხდის, სე და კომ სა-სარგებლოთ მიდის ეს ფული, იცის მანც, რომ მის ფულის დასრგავში ხმა და გაჯელენ ექნება მის ამორ-სელებს, ეს იგი თვითონ იქნ. ამას გარდა, სა-სოფლოდობას შეუძლია იმ რაგათ სარჯოს შეკრბო-ლი ფული, რომ იმათი დაქმყოფთაობს თავისი უშიველები საჭიროებები, ესე გაუხსნას თავის შრომას, სერიოანთ აღსარდოს თავისი შეალები და სხე. — რუსეთში, მავალითად, ერობის სელშია უთვა-ღავი სახელის შკოლები, რომლის გამართვას აუ-ვიდა უწინდელ ზომასე შეკრბილი საერობო გარდა-სახედი. ეს შკოლები იმ რაგათ არიან გაწეობილნი, როგორც მოკრდომებია თვითონ ერობას და მათში ახწავლიან ერობისგან მოქმენდი და დაწირობებულნი მასწავლებლები. — შკოლებს გარდა, ერობას სედასქედა-ველობას აქვს სახალხო პურის მდღეობისე, რომლის დანიშნულება ისაა, რომ შამილის ან პურის საკლე-დეკანების დროს სედა გაუწეოს გაჭირებულ ხალხს და ახესიოს იმას დასათესი მარცვლი ან საჭედი პური. შამილის დროს ერობას სხვა უფლებაც აქვს: იმას შეუძლია მიადოს შინაგანი საქმიების ხანინიტ-როდის ნაღდი ფული იმ ფონდიდან, რომელიც და-

ნიშნულია დამკულებას დასახარებლათ; ნება აქვს ევიდოს ხადაც მოკრდობას ამ ფულით პური. და გას-ცეს ის სესხით თავის მასრის მცხოვრებლებსე. რო-ცა რუსეთში 1868 შამილი იყო, ერობამ ამ ნაი-რი მოქმედებით ბერ ადგეს მშენიერი სასელიც დაი-მსასურა და ჩინებული საქმიეიც მოახდინა.

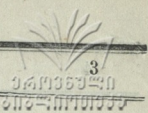
ერობას ეკუთვის. ესას გარდა, სახალხო სამი-თელესე ზრუხვა. რუსეთში ერობა იმით ახრულებს ამ მოვალეობას, რომ იაფ ფასანს აუთიბებს აქსესს დადროს საფლებში და იქედან იაფით აძლეებს წამ-ლებს შემდეგულ მცხოვრებლებს, დრობებს კი სულ მუშათა და უფასოთ ურთეკას. ამავე საფლებში ერო-ბის დაქმებული ჰევის თავის ხარჯით ექმები და ფერმლები, რომელიც მოვალენი არიან უქმობის უფასოთ უქედას, ვინც კი იმათ მასრამი და წრე-ში ექმობას სჭირდება. რუსეთისეურობა ჩინეთელათ და გუბიერთათ ირჩებს ექმების იმ უსწავლებლობა, რომ-მელსაც ეოკელ წედიწადს ასრულებებს უსაკრინიტუ-ტეშიც და შედეგურ ავადებაში, და მძეკიერთათ ხარ-ტედასს მათი ჟურ კადეკ დაუქმართ ცოდაით. —

მგრამ ერობის მოქმედება მარტო იმ წერიდებია საქმიეით როდი თავდება. რადგანც ჟეოგის წეს-დება ერობას მასრის პეტრობობის გამეკობას აძ-ლებს — რუსეთის ერობა სხვა და სხვა გუბერნიებში ჩინებულ ბანკებს აქსესს (საერობო ბანკებს). რომ-ლის შემწეობით მადლებია და ვრცელდება ადგილობ-რივი მუშინობა და აღეობიგება. რადგანც ამ ბანკე-ბის დამაგუწებლები და განკულები არის მთელი მას-რა, იმათ მეტი ნდობაც და უფლებაც აქვთ, და ამის გამო, თუმცა მათ დასაწესში ძლიერ ცოტა ფული აქვთ, მგრამ მათი აღეობიგება რამდენიმე მაღლიანამ-დი აქვს, და მათი სარგებლობა და სერიო ორჯერ-სამჯერ სახდისხან მტკუერაც აჭარბებს წინაწამ სა-სანგო ფულს. საოკიერთი საერობო ბანკების მოქ-მედობა ისე სეგანებოთ და ჩინებულათ, რომ ესედა მთელ რუსეთს ისინი მავალითად აქვს მიღებულთ, ამ ნაიროს, მავალითად, ხერსონის საერობო ბანკი, რომელიც სული ჩაფდვა ხერსონის ადგილის მე-პეტრობებს და მცხოვრებლებს.

საერობო ბანკის გაწეობასე აქ ჩვენ ბერებს არას გიტკუთ, ამიტომ რომ ამ მოკლე ხანში ამ სეგან-სე ცალკე სტატის დაბეჭდვას ვაპარბთ, შესახებ ჩვენი ბანკებისა. —

რუსეთის ერობამ ერთ საქმიში კადეკ იხსნელს თავი: რაკი ის სედავდა, რომ რომელიც მასრის კეთილ-დღეობას და სარგებლობას იმსკა დამარბუ-ლი, გადის თუ არა იმ მასრამი რგინის გზას და აქვს თუ არა იმ მასრას სერიოანი გზები, ადგილო-ბრივი ნაწამეობის განახადეკვლით, და რაკ ერობას სედავდა, რომ არც რგინის და არც უბრლო გზები სედიდამ დამხადებულთ არ ცევაჯობდენ მასრამი, იმას იგისორ ერობას ხარჯით გზების გაჯლება, რო-გორც უბრლოების, ეგრეთვე რგინისა. რასეკვირვუ-ლია, რომ, ჩვენში არ იყო, იმ საქმისთვის რუსე-თის ერობას საქმი ფული არ მოქმედობდა. მგრამ, რადგანც განიხი იმას საერობო გარდასახდის მოს-მარების უფლებას აძლეებს, ერობამ აი როგორი უბრლო და გონიერი ოსტატობა იხსნა, რგინის გზის განსავლება. იმას გამომქმნა ფულის პეტრო-ბობი, და უთირს მათ: გაჯელთ ამ ქალაქიდან ამა და ამად რგინის გზას, და ამავესე თქვენთვის აძენი და აძენი წლის განსავლობაში; მოკვირთ ჩვენ მამის ახვარში, და თუ ამ გზამ თქვენ სარგო-ბლობა არ მოკვირთ, ჩვენ, ერობა, მოვალე ვიქნებით შეკვირთ თქვენი ხარჯებელი ისე, რომ თქვენგან დასარჯულ ფულსევე წედიწადში სუთი შრომისეტი შემოკლილდებთ. — ამასთანა გ გ რ ა ნ ტ ი ა ს ძლიერ სმირათ აძლეებს თვითონ მართებლობაც; ერობამ ამ განარტის მიცემით ძლიერ ბეკრფულის პეტრობებს გაბეჯენა რგინის გზის გაშენება იმისთანა ადგი-ლებში, ხადაც უმისოთ თავის დედიანაც არ გაშენ-დებოდა რგინის გზას. და რადგანც გზები შემოსე-ლიანი გომდენც და განქმელებს ხევისა სარგებუ-ლი მსცეც, ერობას თითქმის რისა ფულის გამო-ლებს არ დასჭირდა, დანიშნული სარგებლის შესავა-რებლათ.

ზოგ ალგეს; ერობას თვითონაც შეუღდა რგინის გზის მონათხას, ან და მმართებლობისგან გზის გა-შენების ნება (კონცესიას) აიღო, და მთელ გახედა ეს კონცესიას ფულის პეტრობისე, ან და კადეკ რგინის გზის შექმელების ამისაგათაც გასდა. ერთი ხიტეული, რუსეთში ერობამ თავი გამომიხინა, უსეკ ტუს ნაწილით, როგორც სერიოანას და გონიერბა მესეტრობისე, რომელიც კეთილ სინიდიანთანთ და მოხერხებოთ ცდილობს და კადეკ ასერსებს ხალხის დასხნას ორი მისი სეგანებო და სხინადგო მტრის-გან: სიღარბისგან და უმეტრობისგან.

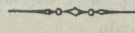

XI

დასკვნის მკვირ

მ.შ. იმედი ვიქონიოთ; რომ როცა ჩვენ ჩვეუ-
ნასზე ეღივება ერთის დაწესება, და როცა საერთო-
ბო საქმიების მიმართ თვითონ ჩვენ ხელში ვაძლავ-
გებდეთ, ჩვენი საზოგადოება იმისათვის სარგებლად
ბას გამოიტანს ამ დაწესებულს, და ამისათვის გო-
ნაურებით მოიხმარს ამის, როგორც რუსეთის საზოგ-
ადოება. ურობის დაწესებამდე, რუსული საზოგა-
დოება უხელდალ ჩვენ საზოგადოებას უფრო წინ
არ იდგა; იმ მაშინ უკლებს იმისათვის მოსურსებელ
და გაუთავებელ საზოგადოებათ მიანხვით, როგო-
რითაც ესა საფიან ჩვენ საზოგადოებას. — რო-
გორც უკლებს, ამ საქმეში, ვიძელოთ, დამტკიც-
დეს, რომ მოსურსება და განათლება მოხდეს ხი-
მართლებს გავრცელებს, და არა წინ უსწრებს
მის. —

ნ. სვანდელი

რომ გავლენა აქვს კაცის სიმრთელები
სადგამი სახლებს და ჯგუფს.

კაფელის ფერები სხვა და სხვა ნაარები
არაინ. განსაკუთრებით ივინი ორ ნაინნი
არაინ: ბერლინური კაფელის ფერები, რომ-
ლებსაც სქელი კედლები აქვთ, და ორცხო-
ბილი (Biskuitny) ფერები, რომლებსაც
მალან კარგათ აკეთებენ ლე მტოპში, ვაღდ-
გეში და სხვა საინიის ჯგუფებში. კა-
ფელის ფერი, წასაკვირვებლის ისეთი სით-
ბოს განმეებელი არ არის, როგორც რინის
ფერი, მაგრამ მანრე მალიან მალე ხაობას
თავის განმეებო მეოფე ჭერს და იმდენი
უფრო ჩქარ, რამდენიც თხელი კედლები ექ-
ნება. მაგრამ აქაც იმავე ნაკლებობებს
ქებდავთ, როგორცსაც რინის ფერებში,
სხელებობრ მალიან თხელი კედლებიანი კ-

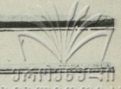
ფელის ფერი, მალიან მალე უშეებს სითბოს.
სმარ. სმარად კაფელის ფერებს შეინდამ ფი-
სით გლეჯენ ხელე, იმ სთავს რომ ჯამს
მალიან ჯარ იმაქმედს მ.ს თხელ კედლებ-
ზედ. სმარათ მომატებული სიმკვრივის და
სისქისთვისაც. ამას გამო ამ ვარანდ გლე-
სილი ფერი მნელა ხანს და კარგათც ინსავს
სითბოს, მაგრამ ის არის დიდი, რომ ამ
დროს სითბოს კარგათ ვედარ გაუშეებს. მ-
შ. სანდე, სანდც სარქაროდ სხლას ვაობაბ-
უნდათ, იქ კაფელის თხელ კედლებიანი ფე-
რი უნდა იხმარონ. სანდც ეს არ უნდათ, იქ
უშეობსია ბერლინური კაფელის ფერები
იხმარონ, რომლებიც თემც მალე არა სურ-
დებინ, მაგრამ სურდებს იმდენად, რომ
ოთახის ჭერს სრულიად ხაობას. თუ ამს-
თანვე იხმარებენ იმისთან შუმს, რომლებიც
მალე იწვებს, მაგ. ხმელ შუმს ანუ ქვის ნა-
სმინს, მაშინ მომატებული ნაწილი სითბო-
სი, იმის გამო, რომ სქელ ფერის კედლებს
არ შეუძლიანთ სითბოს ჩქარ მიღებას და გა-
დაცებას, ადის კომლის ასავალ მიღში. თუ
გვსურს ეს ნაკლები ვენება მოვსოთ, მაშინ
უნდა დახურეთ სეთი კომლის ასავალ მალს
ანუ, რომ სმინარი არა მოხდეს, მაგრამ
დახურავენ ფერის კარებს და ჭერს ჯანსა-
დამ შეუშეებენ. მაშინ ფერში შეკეთებული შე-
შს იწვებს ნელა და ტოტ-ტოტად აძლებს
კედლებს სითბოს; ესევე სარგებლობას ვნ-
სეთ მაშინ, როდესაც დაწვევად ტარფის
და ქაქისი შუმს ვხმარებთ.

მაშ სანდე, კაფელის ფერებს შინობს
უნდა უფრებოდეს მასში დასაწვევ შუმს.
დასაწვევად ხმელ შუმსა ვხმარობთ, მაშინ
სასარგებლოა, რომ კაფელის ფერის კედ-
ლი. სქელები იყენენ; ივინი განდცემენ
ოთახს სასაიმონო და სასახლასთვის სა-
სარგებლო სითბოს. თუ მასთანვე ფერი მ-

ლე ვხვდეთ, მაშინ სითბო უსარგებლოდ
ტოტა დასარგება. თუ იმისთან შუმს ვხმ-
რობთ, რომელიც ვიან იწვებს, უშეობსია
იქნება თხელ კედლებიანი ფერები ვხმარ-
რობ.

მაქსიმადის ფერი, მართული მელებით,
სტატუტებით და სხვა და სხვა ჩუქრობებით,
კეთდება გამოშვარა კაფელისჯან და წინ აქვს
გაკეთებული რინის უთი. ეს ფერები მალი-
ან მალე სურდებიან და მალე სითბოს განდ-
ცემლობაში რინის ფერებს არ ჩამოკლებენ
მარს; ამისთვის ამსაც ისევე ნაკლებობებს
აქვს, რაც უკანასკნელის, ე. ი. როგორც
მალე სურდებიან ისევე მალე ტვადებან; ამის-
გამო ოთახში ტემპერატურა (სითბო) მალ-
მალე შეიტვლება ხელე; იმათთვის იმისთან
შუმს რომ ვხმარობთ, რომელიც ვიან იწვე-
ბს, ის სჯობან; მაგრამ ამ დროს იმა და-
და ზედ მსეველობა უნდათ.

Циркулярная печь. როგორც ბერლინ-
სჯან არის ეკეთებული; არაქ თუ სასარგე-
ბლოა წყაიერი სახლებისათვის, არაქ შუა
ლებს. სთავს და საზოგადოდ დიდი სასახლე-
ებისათვისაც, სანდც ოთახებს თანსწორი და
შეხვეებული სითბო უნდათ. იმის მომართუ-
ლებს მალიან უბრლოა და შედარებით არც
მალიან შეირაა. წარმოვადგინათ კედელი
ოთახს და დერეფანს (коридор) შუა; კედელ-
ში გავყანილი არის ფერის ტრუბს ანუ მილი.
ფერი შენდება დერეფანს მხარედამ კედ-
ლის ბქანში (თანსწარ) (ეკეთებული რინი-
სჯან და იუვისჯან), რომელიც ტრუბებით
ანუ მილებით არის შეერთებული ფერის ტრუ-
ბისთან. უკლებს აძებებს ჯურის კედელი არ-
ტურა განმეებო, სისქით 2 1/2 ანუ 3 გოჯა,
რომლის ერთ ნაწილს ფერის უკან კედელი
შეადგენს; იმის წინა ნაწილი, რომელიც მი-
ტულია ოთახსაქენ, შეიძლება მოართოს სხვა

საქართველოს
ხალხური

და სხვა ნაწილი სხვებით. ბოლოს მდღეს
გაუქმებენ კრამიტს თუ სხურავს და ამ
სახით იყენი ყოველ მხრივ დასურული ხეებს,
რომ უკანასკნელი შეუერთდეს სხვა ოთახებს,
ამისათვის კედელში იატაკის და თუ სხუ-
რავის ხელოს არის ორი ნახურტი სიდიდით
სამი მეოთხედამდე ერთ სეკენის მეშვიდედამ-
დე, რომლებიც შეიძლება დახუროს რკინის
კარებებით.

მოქმედებს ამ ნაირი იერებისა ცხადი არის
ის ზღვილი სადაც იყენი დგას ხურდებს იმ-
დენად, რომდენსაც შეუძს ვისმარებთ. გათ-
ბობილი, და მამასადამ სუბუქი ჭიერი იწვეს
წყვიით და ზემოთ ნახურტიდამ გადის ობ-
ხში, ოთახის ცივი ჭიერი კი ჩადის გახურე-
ბულ ზღვილი დაბალი ნახურტიდამ. ამ ნაირი
განუწვევტილი ჭიერის მომარაობის გამო,
ძალათ ჭიერი, რომელიც ოთახში იბუფი-
ბა, გადის გამობარ ოთახში და მამასადამ
თავითანცა თბება, თუთ ოთახში ჭიერს მო-
მარაობა ვერ შეეძრნება. რადგანაც ის ყველგან
თან სწორად თბება. გათბობილი ჭიერი ზე-
მოთა ნახურტიდამ მიეზარებთ წინააღმდეგ
კედლისკენ, მერე დაეშება მარს და უკანვე
გადის იერში, ისე რომ იერზე ოთახის მო-
მარებელი ნაწილები უფრო ჩქარა გათბო-
დნენ შეჯგულ ნაწილზედ, თუ რომ ამას არ
უშლიდეს განუწვევტილი ჭიერის ირგვლივ
ტრიალი. თუ მცხამ გვარი დანის-მუხით
ოთახები ძალიან თბებიან, სინამ სხვა ნი-
რა გახურებით, მაინც დასურულ იერის და-
გილიში ბერი სითბო ინახება. თუ რომ იერის
უხობოთ გახურებთ, მაშინ ოთახში ძალიან
სითბო დადგება, თუ გვინდა რომ ეს არ მო-
ხდეს, მაშინ ორივე ნახურტის კარებები დრო-
ით უნდა დახურეთ. იმ დროს, როდესაც კა-
რებება დასურულებაა, სითბო, კი არ იკარგე-
ბა, არამედ ინახება იერში სხვა დროსთვის.

Циркуляционный печи, იმის გარდა, რომ
ჭიერი ჩქარა და თანასწორად თბება და მას-
თანვე სითბოსაც დიდხანს ინახავს, კიდევ
ის დარსებაც აქვთ, რომ იმათში ყველანა-
ირი შეშა დაწვეება, და ითხოვს ცოტა ზედა-
მხედველობას, და მასთანვე ოთახში ინახავენ
სინოტივს, რომელიც ძალიან სასარგებლოა
კაცის სიმრთელისათვის. უკანასკნელი გარემო-
ება ხისხეობა იმით, რომ, რადგანაც ოთახში
ჭიერი არ იცვლება, არამედ გადის იერის
გახურებულ ზღვილიში, ამისათვის სრულიად არა-
იერი არ ავლდება ოთახის სინოტივს. ამ-
ში უნდა მკვანახოთ მიზენი იმისა, რომ ამ
კვარად გახურებულ ოთახში მაშინაც არა გრ-
ძნობას უსაძოვრობას, როდესაც მასში ტემ-
პერატურა (სითბო) რუმოიერის 20 ანუ 22
გრადუსამდის აღის. ამ სახით ამ გვარი იე-
რები დასრულებენ ყველა დანიშნულებას, რაც
კი საჭიროა კარგ სითბოს გადამტემ იერისა-
თვის; მხოლოდ ვენტლიცის მკვიდრობა ვერ
ეწვეა. ეს ნაკლებეანება მანაც დიდ უბედუ-
რებას არ შეადგენს. ჩვეულებრივი იერებიც
ჭიერს ძალიან ვერა სწიმენდავენ და, როგორც
ქვეით დაინახეთ, ამ გვარად ჭიერის გაწმენ-
დის ძალიან დედი გზელენა არა აქვს ოთა-
ხის ჭიერზე.

ყველანაირად უნდა ჭქონდეს შესაბერი
ვენტილაცია. სახლში მცხოვრებლებას სისა-
ღისათვის საჭიროა, რომ ყოველ ჟამს და
აღვილან შეეკედლოს ჭიერის გამოტვლა. ამ
პარობის დასრულებლად საჭიროა, რომ შე-
ნობა არც კვადრატული (ოთხ კუთხიანი)
იყოს და არც რკალი, რომ ის არ იყოს
არც ძალიან მაღალი, არც ორ ეტყვიანზე
მეტე და არც გარემოთა შემორტყული სხვა
შენობებით. შენობა ისე უნდა იდგეს, რომ
ყველანაირად შეიძლოს მისევე მოქმედება;
მასთანვე ყველანაირად უნდა განივრება

იყენენ და ბერი იფანჯრები და კარები
ჭქონდეთ. სასურველი კარგი—დარის დროს
აღვილან შეეკვილიან გავითოთ კარგი ჭი-
რის ვენტლიცია, ე. ი. გავითოთ იფანჯრები
და კარებები; მაგრამ ზამთრობით, როდესაც
ცუდი დარის და ან ავთ-მეოფა ვინმე სა-
ხლში, მაშინ რასკვირველია ეს საშუალება
არ ვებრგება. ამისათვის ოთახისათვის სა-
ჭიროა საყუთარი ვენტლიცია ჭიერის გასა-
წმენდავად, რომელიც იფუჯება ამოხრთქიით
და ჩაუნთქიით. ამისათვის საჭიროა, რომ
ოთახს ჭქონდეს ნახურტიც, რომლებიც
ხურთბდეს ოთახის ჭიერს გარეთ მეოფე ჭი-
რთან. ერთი რიგი ამ ნახურტიცისა უნდა იე-
ნენ იატაკის ხელოს, სხვანი კომნატის ჭი-
რის ხელოს, ყველა მათგანი უნდა იხურებო-
დეს მხელი დასურტილი ქსიტის კარბე-
ბით, რომლებიც შეიძლება გადაც დახუროს
და კიდევ გადოს.

განსჯეთრებით ამტკიცებენ, რომ იერე-
ბა, რომლებიც თითონ ოთახში ჭურდებიან,
სწიმენდავენ ოთახის ჭიერს, გაფუჯებულ ოთა-
ხის ჭიერს იხიდავენ იერში და სცვლის ხედა
გრილ ჭიერზედ, რომელიც შეიძლოს იფანჯრე-
ბის და კარებების ჭიურტიცებიდამ. ყველანა-
ირის რანაირი უსაძოვრობა წარმოსდგება
ხელმე ოთახში იერის გახურებისაგან, ამი-
სათვის უმჯობესი იქნება ოთახები გარდამა
სითბოდეს, მაგ. საშინარეოდამ, დერეფნი-
დამ და სხვ. ამის წინააღმდეგ მოქმედეთ ის
განზრახულებას, რომ იერში გახურების დროს
ჭიერს სწიმენდავენ. მაგრამ ადვილად შეიძლე-
ბა დაეპტკიცდეთ ამ განზრახულების შესაფუ-
ლობაში, თუ გონივრულად გავჩინებთ იმ
იფიკურ მოქმედებას, რომელიც ამ დროს
ხდება. მართლაც, რადგანაც იერის ნახურტიც
ნახურტიც არმინზე მდღეს არის ოთახისა ი-
ატაკზე, ამისათვის იერის გახურების დროს

საქართველო

უკანასკნელი აზიანეს დაბლა მყოფს ოთხსაი
 მხერს. მიზიდული მხერის მკვირად იმწამსვე
 შემოდის გრილა მხერი და, რადგანც
 ოთხსაი მხერზე ბევრით ცივი არის და მამა-
 სადამე მსხედ მამებრ, ამისათვის მარსა არის
 და აი იმ მხერს აზიანეს იყერი. ახლან ვგო-
 ნებ მკითხველისთვის ცხადია, რომ იყერი
 აზიანეს მხოლოდ გრილს და წმინდა მხერს
 და არა იმას, რომლითაც ჩვენს კუნთთქავთ
 და არას გაფუჭებული სუნთქვით, ბოლით
 და სხვ. ესეთი მხერი ისევე ოთხსაი რჩება და
 სრულებით არ იცვლება.

ჩვენი ქვეყნის ამბები.

გორიდან

(«დროება» № 41).

«ღაგრენტი»-ს შკოლა.

ღაგრენტი არის გორის ოქონის დღვის
 შემოდის ეკლესიის დიკონი, შთამომავლო-
 ბით მისიანნი, ხალხი სარწმუნოებით მართლ-
 მადიდებელი. ამ დიკონს სისტემატიკურ.
 სწავლა არსად არ მიუღია; მაგრამ, როგორც
 ეტყება, ნიჭი და ენერჯია სწავლისადმი დიდ-
 მადი უფილხ იმში, და ეს ნიჭი რომ თან-
 ვის რიგით განსწავლიყო, უეჭველია, სამაგ-
 ლითო კაცი რამ გამოვიდოდა.

აი, ეს თორმეტკო წელიწადის თერმე, რაც
 ს დიკონი გორში ცხოვრებს და ამ თორ-
 მტი წლის განმავლობაში, თავის ზირ-და-
 ირი თანამდებობის გარდა, სულ მასწავლე-
 ულის ასანერეზე უფილხ და ახლანც მსხედ
 ღაგრის. ამას აქვს თავის საკუთარ სხლე-
 ბი გამართული შკოლა, რომელშიაც ასწავლის
 ბავშვებს ქართულ-რუსულ წერა-კითხვას, სუ-
 ლ კითხვას და ქართულ-რუსულ ანგარიშს.

ამ შკოლას გორში უძინან «ღაგრენტი»-ს
 შკოლას», მისთვის რომ, როგორც ზეითვე
 გაიგებდნ მკითხველი, მის ზატონს და მამა-
 ბავშვების მსწავლებელს ღაგრენტი მქონ
 სხვალათ. ეს შკოლა, სწორე ვთქვა, ახალი
 მეთოდით არ მიქრევის არავის უწადლებს
 თავის თავზე; მაგრამ მით, რომ ამ შკოლა-
 ში უკვე დღე, უქმ დღეებს გარდა, შევი-
 ძლიანთ დასთავალოთ აი და თხმობცხე ნა-
 კლები ადარა მისწავლე, ანამც თუ მარტო
 გორიდან, ანამც სოფლებიდანც, მათ
 უფრო კიდევ, რომ იქ-სი სწავლებას გან-
 უთქვალთ მდინარე-თვეში ერთი ახალი და სხ-
 წელეზედ სულ არაფერი, — ანამც თუ არ მი-
 აქტევის ვისიმე უწადლებს თავის თავზე,
 ანამც შეისანიშნავი და სანებრი არას უკველ
 შემთხვევაში. ამ შკოლაში დაიარებინან აქურ
 სხსლხო სსწავლებლიდანც კაცობის დროს,
 რადგანც ღაგრენტი-ს შკოლა კაცობის
 დროს არ იკეტებს სოლიე.

თუ ამისთანა უბრალო შკოლაში ამდენი
 ხალხი დაიარება, კარგათ გამართულ შკოლაში
 რამდენმა უნდა იწავლოს! განა ცხადთ არა
 ჩინს აქედამ — როგორ ეტყება ჩვენი ხალხი
 სწავლას!

ქ. წ.

გორი. 10-ს ოქტომბერს.

ბუნების მეცნიერებებიდან.

ჭიანჭი.

ბუჩქი რამ არის საკვირველი ქვეყნისზე, მაგრამ
 ჭიანჭილასზე საკვირველი არ ვინც რაღა იტყუ-
 თავი იმას არა აქვს, და ტყინი იმას არა აქვს, სტსო-
 ვრებს კი თავისთვის ჭიანჭისათ, ესმის კიდევ, რის
 გაცუბც სჯობია იმისათვის. იმისა სხუელი მოწი-
 თანა იყრისა არის და რგოლებისაგან სდებ; ეს

რგოლები ას ორიოდ და ათმდის აქვს. იესებიც არ
 აქვს ამ საკვირველ ცხოველს, მაგრამ მარდით კი და-
 ბრება მანც. იმას შეუძლიან გატეხონ — გატეხი-
 ლეს და მეტე ისევე თავისი ნებით შემოკლეს. ჭი-
 თითი მხარე რა გუმიწიო იმას გამადიდებელ მინასი,
 მანცვე დაუსასვე ორივე სხუელის ბოლოზევე წვილ-
 წვილათ დაწყოილ მტკნებს, რომელზედაც სხუად
 ჭიანჭის მსჯავსი ბუწები. ეს ბუწები უფან არიან მი-
 რინი და ამ ბუწების შემწეობით ის დამტება. იმას
 ძალიან უყვარს ტყინი და რბილ მიწაში უფილხ,
 სხვა ბუჩქი რამ არის დამწალი. როცა იმას გაძრო-
 მა მოუწდება მიწაში, ის ჯერ გასჭიბის და გასწი-
 ტებს თავის ბოლოს, რომელზედაც ზირი აქვს და
 ამ ბოლოს წვერს შეიძრეს მიწაში. მეტე იმ წვერს
 გაატელებს, სურსტანს გაჯანჯრებს და მეტე თი-
 თო თითო გაატეხს თავის რგოლებს ამ გაძრენა-
 ში ჭიანჭი ძლიანს მტკნებს; ისინი მიუბრუნებინან
 მიწას და ჭიანჭელის ტანს უფან არ უშეკება, ასე რომ
 ტყინი უფოთ წინ უნდა წავიდეს, როცა გატეხი-
 ლა გატეხილდება. ჭიანჭელს არც თავლები აქვს, არც
 უფრები, არც ცხვირი, არც კბილები, მაგრამ თავის-
 თვის ხაჭმლის შიგნის კი არ უჭირდება, მხელი ხა-
 შიგნელად კი არ არის იმისი სწიქელი: ყველა დამ-
 წალი დაწინებნი ცხოველის, ან მტკნარისა იმისთვის
 კარგი სწიქელია და მაც რბილ მიწაში და ნესში
 ბუჩქი ამისთანა რამეობა. იქ ერთი წლის სუფრი
 ფოთლებიც არის, ბუნებების ტყების გადამარო-
 ბი ტყეებიც, ხან და ხან ბუნის, მინაგლები იესები
 და ფოთები და სხვა ათას ნაირი ამისთანა რამეობა,
 ხან და ხან კი ჭიანჭელს მიწაში მეოფე სწიქელს არა
 სჯობდება, როცა წვიმან, თბილ დღეებს დიკველებს,
 ამომტება ზემოთ მიწაზე და წაიხრებს შიგ მიწაში
 რგინდავებს დასაღმობათ.

ამიტომ წვიმის შემდეგ ხან-და-ხან მობანს ხოლმე
 აწ-იბე მიწაში მარტობილი ჭიანჭელის ნაგლეჯები
 ზატარ ტყავის ნაჭრები, ფოთები, გამძნარი პალასე-
 ბი და სხვა ამისთანა რამეობა. სწიქელი ბუჩქი აქვს
 ჭიანჭელს, მაგრამ მტრებიც არ აკლავს: მიწაში თხუ-
 ველა და მიწის თავი ემტრება; თუ თბილ დამც
 ფემოთ ამომტარა მიწაზედ ხანებოროთ იქ სხვა და
 სხვა ბუნებების ცოცხალს არ დაარბუნენ და თუ
 დღისით ამომტარა, მამის ხო რომელიმე ფრინველი
 უფოთი შესჭამს; უფრები და ვეჯები სომ სხუდ

მის დაქუბს და ქათმიც ვი ურს არა ზეყავს იმის შექმნს, თუ დანისს ხადმი; ამით გარდა მეთექვსეუბრ ცოტის არ აკუბს ჟიანყელას თავის ჩანჯლეუ-ზედ. ასე რომ ადვილათ, არა მრავალბოლავს ჟიან-ყელას, ამისა მტრები ჩქარა გასწევიტდნენ, მაგრამ ადვილი გამძაყებას არჩეს ჟიანყელას გაწვეტისა-გან. ცალხდება თუ არა ჟიანყელა, მასნივე კვერცხე-ბის დებას დაიწყოებს. ამ კვერცხებს მთავლა არ უნდათ: თითონ ნესვის; ან ნესვიანი მანის სიბოლხიან ამ კვერცხებიდამ გამძაყრებისა ზატარა ჟიანყელები, რა-მისებრიც, სიმატარვის გარდა, ყოველ ფერში ჭკანან თავიანთ ღედას და მანნივე მოჭევიბიან სხემდის ძე-ზნას, რომ ტანშიც დეპოტავსონ იმას.

ჭრიჭინა და ჩრჩილი.

ამას წინათ მე ჩემი ფეხევილებით ერთ ჩემ სო-ფელელ მეკობართან ვიყავით. ჯერ მოუარეთ და გაე-შინჯეთ იმისი მამული და მეტე ბინდზე ერთ ზატარა ოთახში შევიარებნით. ჩვენ მასწინდელს უნდოდა ემზნა ვიდრე რადიც, რადესაც ბუხართან კუთხეები რადამაც გამოისძიურა: ჭრე ჭრე.—აჲს რა არის? ფრ. ნეკელა? წაიოიძახეს ემწილელებმა. «არა ის ჭრი-ჭინა არის—თქვა ჩვენმა მეკობარმა,—ის ზატარა ხს-ვირტში სტოვარებენ ბუხართან. ვერავის ვერ და-უწყებია ის და მეტე თავი დავარებუ, რადგან ის არავის არ აჯერებს. ჭრიჭინა ზიტარა შეწრია ერთი გოჯის სიკე. ეს ყოველთვის ოთახში სტოვარებს, რადგან სიცივეს ვერ უძლებს. დღისით ჩუმი არის—ექნება სინისაგულს და დამე გი გამძაყრება ოფსი-ლათ თავისი სუხრეუტანდამ, დასტის გუტო კაღია-სავით და დაქუბს ზურის ნიციცეს, ან ფეხელს, ან გეტას, რომელიც სმითათ ჭეჭიან სოფლმე ოთახში.

ყველა ბავშვს იცის რითი მღერობს ფრინველი, რითი ეფიენებს ბუფი, ან რითი ფრინველებს ვირი. მაგრამ ჭრიჭინა სულ სხვანაირით სმეურთის: ის ხს-ხუნებს ფეხებს თავისი ფრთების მაგარ ნაპირბუქედ და ამ ხსხუნებიდ წარმოადგება ის ჭრიჭინი, რომე-ლიც ჩვენ გვემზნა. ჩვენ სოფელელებს ჭკანით ვი-თამ ჭრიჭინა რმწაგ დახადება მასნივე ჭრიჭინს მთქვეებს და მეტე ბუერს ჭრიჭინისხვან ცაქებებს და

მოჭევიბათ. მაგრამ ის რაგორ გასკდება, რა და-სკრიტიკებლათ იმას გახერგა სრულებით არ უნდა და მეორეთაც ის რმწაგ დახადება მასნივე ვერ იტ-რ ჭრის. მართლდაც ის, რაგორც ვეგას ციოველი, გვეას. მაგრამ ერთი წლის სიცოცხლის შემდეგ სი-გვილის წინათ ის დაიწყოებს თავის სადგამში კვერ-ცხებს, რამელებიდაც ზატარა ხსნ უჯან გამძაყ-რების ჭიები გი არა, რაგორც სხვა შეწრების კვე-რცხებიდამ.—ზატარა ჭრიჭინები. ჯერ ესენი სრულე-ბით არა ჭკანან დიდ ჭრიჭინას, უფრო ნათელი ფერისანი არიან და ფრთები არა აქვთ. თრ, სამ კვარს ესენი ისე გაიხადებიან, რა ძველი ტუევი და-უწეწეწელებათ; მშინ ახინი გადიდობენ ძველ ტუეს და დანებთან სხვა ასელ ტუევი, რომელიც ძველი ტუევის ქვეშ გაუგებდით. 8 დღის შემდეგ კიდევ გამდიდრდის ტუეს. ამ წაირათ ისინი ოთხჯერ იც-ვლიან ტუეს, უკანასკნელი ტუევის გამოცვლის შემ-დეგ ისინი სრულებით დავგვანებან ძველ ჭრიჭინებს: თალხი ფერი აქვთ და ფრთები და მათი დაიწ-ყოებს ჭრიჭინს: ადრე ვერ იტრტიტინებდნენ, რადგან ფრთები არა ჭკანდათ.

როცა ჭრიჭინები გამძაყრებისა მათი ძალიან უსიამოვნოები არიან: ჯერ ერთი თავისი ჭრიჭინით გაცნ თავს მოაწევენ და მეორეთ სკეძელებში და რბეში სტეობან და აფუჭებენ. მათი ყოველი ხსლდის ზატარანი ცდილობს გასწევიტოს ისინი და ამის-თვის გამოავსებს სუსრუტისებს, რომლებშიაც ისინი სტოვარებენ.

ყველა ხსლდის ზატარანი ამისთანა ქინქვლის გა-ყუტასაც ცდილობს, მაგრამ ვერავინ ვერ გასწევიტოს თქვა ჩემმა მეკობარმა და უჩვენა ემწილეებს ზატარა რა ბრწევისავე თითონ ქინქვლა, რომელიც ხსნთელის გარეშეში დაფრცხავდა. სრულებით. ბერის ჭკონის რომ ქინქვლა მხოლოდ აფუჭებს ტანისამოსს, მაგრამ იმას კრავც იცის და ურავობაც არა ჭკერავს რა-საკვირველია, მარტო თავისთვის. ყოველი ბავშვი იცნობს ბავშვს ქინქვლას. ის დაფრცხავს სლამობით ხსნთელის გარეშეში და ხსნ და ხსნ დღისითაც გა-მოფრინდება სოფლმე ტანისამოსიდა. ქინქვლა ეტებს შალის ტანისამოსს და ბუწეუებს და შივ კვერცხებს დაიწყოებს: მეტე ვერს უშეკლის თავის შეილებს. ამის შემდეგ ის მოჭევიბა, თუ ადრე არ დაიწყო, რა-გორც ესლა ეს ქინქვლა, ხსნთელის ალბი, ქინქვლის

კვერცხები მსუფუბს არაინ მივრულნი ტანისამოსთან და ამიტომ ძალიან ადვილია იმათი გამძაყრეუ. თუ გი არ გამძაყრეუ, 14 დღის შემდეგ კვერცხე-ბიდამ გამძაყრებისა ზატარა ჭიები, რომელიც ჩვენ-ში ჩრჩილებს ეძახან; ან სწორეთ ეს ჩრჩილებს არიან გარევი მკერელები. მაგრამ კვერის დ წეობამდის ისინი ჟერ ჭმას დაწეწებენ თავის სკეკრავ მასხლას. ყველა ხინო ბუწეუელიც: ცხერის, დათვის, გურდ-ღელის, ძელის და სხვ. და ყველანიონ შალი იმათ-თვის გემრეული და მარკეული საჭელებს.

ამ საჭელებს ისინი თავიანთ სადგომის გასკვეთე-ბლათ სმარობენ. ყველა ჭია—ჩრჩილი დასკრის ბუწეს წევილ ნაჭრებით და სელოვნურათ მიავრავს ამ ნაჭრებს ერთმანერთს. ამ ერთმანერთზე მიავრულ ნაჭრებით ის იკეთებს ზარეს, რომელშიც ის იმა-ლება. ეს ზარე იმისი ტანისამოსიც არის და ხს-ლიც შივ ჩრჩილი ისე მშეადობანათ სტოვარებს, როგორც

თავის ში. დაძებება ის ბუწეულებზე, როგორც ცხერის, ან ოს კაი პალისან მანდარსზე, სკამს თავისთვის და იხდება თან და თან. როცა სადგომი დაუშევილებს და დაუწეწეწელებს, ის გას-ჭრის იმას სიცივეს და ასელ ნაჭრს ჩაყვებს; მეტე სიცივესაც ნაჭრს მიუმატებს. თუ ადრე სხვა ფერს ბუწეი შესვდა და ესლა სხვა ფერი, მაშინ იმისი სადგომი ჭეჩელი გამოდის. ეს სადგომი ორივე მხ-რივ დია არის. როცა ჩრჩილს შეეშინდება რისბე-მისი ის გამძაყრება მარდით ზარედაც და სკე-მარწევე წევილი მათით, რომელსაც განკუბ ამის-თვის აკეთებს. როცა იმის ჭკანით ხსშში აღწე-არის რა, ის ისევე იმ მათით ძებრება თავის სადგომ-თან. ითუ სადგომი გაუფუჭეს, ის სხვას სადგომ-იკეთებს.

ჩამდინივე კვირის შემდეგ ჩრჩილი ან თავისივე სადგომში, ან სხვა მიმდებულ გუთხეში ახლბუფ-შეიძინებებს. ტრეხათ ეწევა. სამი ან ოთხი კვე-რის შემდეგ ეს ხსლი ზარე გასკდება და ოქად-გამოფრინდება ზატარა, ფრთებისანი და ფოლადსავით ბრწევისავე ქინქვლა. ეს ფრთებისანი ქინქვლა დას-სკეკრავ ბუწეუებს. ეს მხოლოდ კვერცხებს სწე-ობაში.

ამითი განათავს ჩემმა მეკობარმა თავისი ამბავი.

ჯუჯუქი (პოეტის)

ჩვენ ტუქში ერთი პატარა ნათელი მინდორი. იმის გარშემო წიფლის, იფინის, მუსის და სხვ. ხეები ღვანს. მწვანე პალასზედ მოჩანს აქაქა ღვანითი ვითაველი გულანის და დეკორაციის წითელი ფერადი. ხის ტოტზე ქანაბის ჩხარითი და გამოაჯვარებს ხმით სხვა ტუქის ფერადი. პალასში დამკრებიან ათას ნაირი მწერნი; მაგრამ იქნება შენ არ იცნავე მწერი რასა ჰქვია? მწერს ეძახიან იმისთანა პატარა ცხოველს, რომელი სხეული ტანი ხამ ნაწილთ გაყოფა; პირველი ნაწილი-თავი იქნება მორე მკრდი და მახამოგული. თავსედი მწერს ყოველთვის ორი უღვამი აქვს, თაგლები და პირი; გულსედი-თითქმის ყოველთვის ოთხი ფრთა და უთუთი კეჭი ფეხი. მას უღვან ფრთებიან (გარდა ფრინველების, რომელთაზე შენ გარჯად იცნოე), ან კეჭი ფრთის პატარა ცხოველებს მწერებს და უბესებთ. მაგალითად ბუხები, ზეზულები, ფურცლები, ჭიანჭველები-სულ მწერები არიან. ესა და გონიან შენ გიბე მწერს რას ეძახიან და ამიტომ მიუბრუნებები ჩემამაგას.

უპირველეს მალან უფეროს ამ მინდორზე თამაშობა. ხა ერთმა უმაწვლამ დაიწყო დეკორაციის გრედა განის განაკეთებდა და უფეროს რტოზე სხვა ერთი წყვილი ფოთოლი ახას, დაახას თითო ქაქა. რა არის ეს? გერმანია და ჩვენთან - ურდო სხდის გუგულის ფურთხით მიანის; რუსეთში-გუგულის ფურთხით. მაგრამ თეთრი, ყოველთვის სხელი, ჭიფი გუგულის და გუგულის ფურთხი ვიარ: ერთი პაწა ცხოველის ხადგამია. ჯუჯუქიდან პატარა თითის ფრინვილის სიგე და ბუკით იმავე პაწა ცხოველი. იმან დახლო უფეროს რტოზე პაწა კვერცი. ამ კვერციდან გამოიქრო თეთრი, მარნი შავი თვალისა და ექვს ფეხისა ჭია. ეს ჯუჯუქიდან ჭია არის. სიდე ვერ გადაუტანის ამ ტიპის ცხოველს და ხინათე. გარეშე იფიქრებო, უსებო და ფრინველები ეძუქებთან იმას. როგორ გადაჩვენ უბედური ჭია!

დეკორაციის ბუკი წვენი. ამ წვენი დეკორაციის რუბი ამოქრუწიან მიწიდან და ღეროთი და მატარებ ტოტებით განვიან ფოთლებთან და უფეროებთან, ჯუჯუქიდან პატარა ჭია ჩაურთობს ღეროში

თავის სწორად ცხვირს და სწორად იქნა და ჯუჯუქი-ბლევი წვენი. ეს იმისი მუდამი საჭიელი და სასიელია ამ წვენიდანვე პატარა ჭია გამოიქროვს პატარა ბუშტებს, და შემოწეობს იმით თავისი სითუთი სხეულის გარეშე და სესოვრებს შიგ, როგორც ვი მიწის სასახლები. როცა გარეთი ბუშტები გაშრობის ჭია ხანგრძლივად სხეულებს აკეთებს და ამ ნაირით ის მოაფარებულად მუტი ხიცის და სინათლისგან; იფიქრა და ბუხი ხელს აღარ ასლებს და უმაწვილით ვი აღარ ჰქვია ვიან ვაგვილს. ჭიანჭველს ეს უნდა. სხვაგვარად ის თავისთვის ჩუხით ბუშტებში და სწორად წვენი, მიანამ არ განხდება. მისი ჭია გადაიძრებს ტუქს და გადაიქცევა ჯუჯუქი-ლათ, რომლის თავისი ფერი ფრთები ნახვერთ მტარი და სქელები არიან და ნახვერთ თხელები. ამ ფრთებისა და ექვსი ღონიერი ფეხების შემოვლით - ის დასტის ერთი ღეროდ მორეზე და ჭიანჭვის თანეხსურათ. ახა გამოიქრო ჯუჯუქიდან მწერია, თუ არა?

ვი არ გეგონოს შენ, რომ ჯუჯუქიდან მარტო დეკორაციის ღეროზე სქელებს კვერცხებს: ის სხივად სხვა ვეგვილების ღეროზე და სქებს და ხს და ხს ტირითის ფოთლებზე. ამ ფურთხიან ჯუჯუქიდან ნათესავები, რომლებიც უმაწვალის პატარა თანის სიგეებია იქნებიან, თუდაზე და იფინზედაც აწიან კვერცხებს. ხს და ხს სეს იმდენი ჯუჯუქი-ლები დასახლებიან სოდე, რომ განსხვავდნ სრულებით მის; ამისთვის ჯუჯუქიდან მავსებენი მწერნი არიან.

კინიბი,

წითელი თავისი ღიაშიწვანე ფერი ფოთლებით მქვიანოთ დასრდილობებს მწვანე პალასს; იმისი ჩრდილის ქვეშ ისე გრილა, როგორც გარეში. ამ ჩრდილში რბილ პალასზედ ზის უმაწვილი თავის მისხთან და შესწერის სიგარულით წიფლის ფოთლები. ერთბაშით უმაწვილმა რაღაც დაინახა ფოთლებზე და გაკვირვებით უჩვენებს იმან მისს დაკითხვას: ფეს რა არის?

ბრწინავდა, თანხსწორე წიფლის ფოთლებს რაღაც ბუშტის მსგავსი, სოროლის მარცხლის ოდენს ჩქობი ასხედან. ხინამ განხდენ რქობი! ტუქში ათას ნაირი კოდე, ბუხი, გრანხე და

სხვად მწერი დაფრინავს. შენც გარდა იცნობ, ეუბნება მამა თავის შვილს ჭრედ ბუშტებზე ბრწინავდა ღეროს ფერ ბუხებს და ბუხებს შავ ფურცლებს, ამით გარდა ტუქში სრულოთ დაფრინავს სხვა და სხვა ნაირი თითო ნაკვე მწერები, რომლებიც შენ ეჩნება არც ვი შეგეძინოს. ისეთი წვენიები არიან. ამ თითო ნაწილად ცხოველებს ვეფუხის ჩვენი წიფლის კინიბი. ამისი ტანი მინდისთვის ოდენს იფინა. მუცელი შეუერთდება წვერილი წელი გულს, რომელსედე ოთხი გამჭვრეტი ფრთა აქვს და, როგორც ყველა მწერი, ექვსი ფეხი. ეს პატარა სესოვრებს სესედე, როგორც ფრინველი და სის ქვეშე, იმის მიერში, როგორც ვი ქვი, თაგვი. ყველან შოულობს ის საჭიელს თავისი მომავალი შვილებისთვის და აწეობს შიგ საჭიელში კვერცხებს. მაგრამ ის დიდი ხანი არ ცხოვრობს: მინამ იმას კვერციდან ჭია განხდება, ჭია გატივინდება და ტუქიანი და სხელი კინიბი გამოვა, ჩვენი მკელი კინიბი დიდი ხანი მკვდარად სოდე. ახა რომ ის კვერცხი დიდი გრად სუდავს თავის შვილებს და შვილებიც გრად ხედავენ თავის შვილებს. მას ვი მახარებს ის თავის შვილებს, როცა საკვდლის მახარობს იგრძინობს? ვის მიანდობს ის თავის კვერცხებს? წიფლის სე და იმისი ფოთლებზე ვი, თუქი უფავე წელიდან იცვლებიან, ბუკით უფორა დიდ ხანს სესოვრებს მინამ კინიბი.

წიფლის ფოთლები უფორა აღრე გაიშლება მინამ კინიბი შარვიდამ გამოვა და იმისი სიკვდილის შემდეგ კიდევ დიდი ხანი მწვანობენ. ახა ამ წიფლის ფოთლებს ახრებს ის თავის კვერცხებს. ის სესი ფოთლის შირს თავისი მწველი კვერცხისა - სედებით და ამოწვილ კვლში სედებს ერთ კვერცხს. პატარა მოშობებით იმეფ ფოთოლზე, ან სხვაზე, კიდევ ამოწვილს კვლს და კვერცხს ჩხედებს. ახა რომ რმდენი კვერცხი აქვს იმდენ კვლს ამოწვილ ფოთლებში; მაგრამ ხს და ხს ერთ კვლში ორი კვერცხიც ჩაურთდება სოდე. ეს კვლის ამოწვილს მალან უჭირდება პაწა ცხოველს. მაგრამ მუტი რა ვხა აქვს? უბრალოთ რა დაგდოს კვერცხი, ის ან განხება, ან არა და სხვა მოდილო მწერს ხადილთ კრება. კვლში ჩადებულ კვერცხს ვი ფოთოლი მქვიანოთ მოუგლის სოდე: უფავე კვერცხის იმდენ წვენი გამოეშვეს, რომ სრულებით დაეფა-

რავს იმას; მერე ეს წყნად გარდადმ გაზრებას და ამისთანა ბუშტით იქნება, რომელსაც ესა და სედავ ფოთოლზე. ეს ბუშტი გარდადმ დაჯარავს გვერდს და შეიზიდავთ კი შეიასნავს წყნს ჰა-წა-წა ჭინისთავის რომელიც პატარა ხანს უკან გამოძვრება სოღმე ქვერცხლიდმ.

ასე ჭიან ზირ და ზირ საჭმელში იმაღება და მ-შინვე ჭიანს მიჰყოფს ხელს. უნდა გითხროს, რომ ფოთოლიც არ ავლებს საჭმელს, რომელსაც შესჭამს ჭიან, იმდენ ახალს და ახალ წყნს უგზავნის. ჭიანც არ იზარსება პატარა ძალისა; სჭმის რაც უნ-დის, იზღება მარადი და ადაღებს თან და თან ით-ვას ბუშტის გვარ საცხოვრებელს. ასე რომ ხან და ხან ეს ბუშტი პატარა ვაშლისავით არწყვისებს სოღ-მე მისევედ. აი, ერთი ჭიანს ითახის გავტრეხე და უფურეუ შივ პატარა, თორთა ჭიან ზის. ამისი ოთხ-ნი რომ არ გამოტრეს, რომდენიმე კვირის შემდეგ ეს ჭიან პარკს გამოეყოფა—ცოტაინდობდა. ცოცხი იყარვს სჭმის, ადარვს ხეამს. იმისი სასილიც გი-აღარ იზღება, თან და თან თსეღლებს და სხეამ. პა-ტარა ხნის შემდეგ ცოცხილდმ კინიბი გამოძვრება, ცასჭრის თავის ოთახს და დაიწყოებს მისეში ერთი ფოთოლიდმ მორავრედ ფრანს და გვერდების დე-ბას. ასე რომ ჭიანის და გვერდისს დაბის მუტს წილიანს კინიბი არაფერს არ აკეთებს და ამიტომ არც არს სარგებლობას არ აძლევს გაცნ. იმისი სათესავი —მუხის კინიბი გი, რომელიც იმაზე ცოტა მოდი-დაც, სასარგებლოა გაცნათავის. იმისი ჭიანს სასა-ლით მუხისან აკეთებს გაცი, შინ ბურჯურ გინასავს და გულსედავ გადებია პატარაობისს გავლის მსგავ-სი გუნდა. ის გუნდა მუხის კინიბის ჭიანს საცხოვ-რებელია.

ფორინგლები.

ყველა ჰა-წა-წა ბაშუთი იცნობს ფორინგლებს, რადგან ისინი ბურში ჭჭიანს ერთმანერთ და ძალიან გაბ-ჩვიანს სხვა ცხოველებისაგან, მუტით გარკვენი შეხე-დულობით. ყველა ფორინგლები ბუ ბუღლით არაბს შემოხილენი, ყველას ორი ფეხი აქვს, და ორი ოთხ-ფეხი ცხოველის წინაფეხების მავიერი ფრთა, ყველას სისკარტი აქვს და ისევე ერთად სხვა ცხოველებში არავის არ აქვს, ფორინგლები ცხოვრობენ მთავრად ჭჭიანს ერთმანერთს: თითქმის ყველა იმათგანს ჭერში ფრუ-ხს შეუძლიან და უოველი იმათგანი მარტო გამოხ-ეკანათ გვერდსხს სხებს.

მაგრამ ამ ერთმანერთის მსგავსობისან ფორინგლებს

ბურვი გარჩევიდა აქვსთ, მუტით ცხოვრობენ. ჭერც ხეებს სხეო მცხოვრები ფორინგლები რა გადგავთა-ღაიროთ, რა განხსენება წარმოადგება ხეის თავლის იმით ცხოვრობამ!

ჩიტაც გი, თურც მერცხლზე უფრო ცუდითა ჭფრისავს და ბურას ჭიანტალას, იმაზე ხაკალებს არ უფლის თავის შვილებს და იმაზე ხაკალებს არ მუ-შობს.

მერცხლი ბურჯის მიწას და წყალს თავის წყ-ბას მსგავს ფორინგის, აკეთებს გუნდებს, აგრამს ამ გუნდებს ერთმანერთზე ხადე ურძობის ქვე, შიგა და შიგ ატანს გამძირს ბლახეებს და მჭეებს თავის ბუღლს, როგორც ვარც კალატობს. მერე გვერდებს რა დასილს და ბარტებს გამოხსენებას რაყოფამა! როგორი სინჭირით დამკინავს ის ჭჭერში, დასდევს პატარა მჭერებს, იჭერს იმით და შიგაქვს საჭმელათ თავის ბარტებთან! როცა ისინი ვაზიზღობას რა-გორი ცუდილობათ აჩვენებს იმით ფრანს და ხაკუ-ლას მოკვას ის მოელი დღე ხელ ხაკუქმას გართული. არს ჭჭავს ამ მხრით მერცხლას და ჩიტს ჭიან-ში. ის სრულებით გუბატობას გრცხ, ბუღეს ის არ აკეთებს და საჭმელს ის არს სხეისის მხოლოდ-დროს განსრობათ და საჭეიფით ხისრის ის მიწას და ექვსს ჭეებს.

ინდოური რომ იმასაც არ აკეთებს. დაეხუტება ზანტით და ჭჭეგავს ჭჭაობა როცა მოხვდება მისამ მტრის საჭმელად არ დღეძახებს.

ბატო და იხეი მიწაზე ინდოურზე უფრო ზან-ტით დღიანს, მაგრამ წყალში გი მშენებრათ ფრთა-ბურ. ერთის სიტყვით ყველა ამთავანი თავისეურათა სხნობობს, და შესედულობით, რად თქმა უნდა, ყველანი ვიანჩვიანს ძალიან. ყველა ბაშუგი იცნობს მერცხლსაც, ჩიტსაც, ჭიანისაც, ინდოურსაც, ბატსაც და იხესაც, ზოგ გარეულ ფორინგლებს ზოგი დიდი გაცივს გურ იცნობს, მაგრამ ეს იმისგან გი არ წარ-მოსდგება, რომ იმ ფორინგლებს გარჩევა არს აქვსთ ერთმანერთში; არს — ამის მიწაზე ის არის, რა გაცი-ვერს ხედავს სმირათ გარეულ ფორინგლებს, თორც მ-გარჩევა როგორ არ არის იმაში. როგორ არ გიბრ-ჩევა ჭრული, სავარცხლიანი ოაზში, რომელიც ხან და ხან გუებს რომდენიმე მინჯამს ხეხეს, შივი ვეგანისავს, რომელიც სთესავს მუხადესავით ტუბს გაუღას და ჭეიფოს.

ამით სრულებით არს ჭჭავს წითელაფრთა (ფლ-მანტა), რომელიც მოჭეებს ერთ სროვით მსგავს მიწას, გადაადგება ზედა, როგორც ცხენს და განჭა-მამს ბატონისავით თავის უმჯობესედა გუელ ფეხებს. ამ გუელ ფეხითგან ფლამინტის მთავლე ფრთები აქვს. ასე რომ ის უნდა თუ არს მთავრე ცხოვრობს უნდა სჭმადეს, მავ. ბატლებს, დოვოკიებს და სხვ, რადგან მარც ცხოველებს ის ვურ მოეწევა. არწყვის გი მთავლე ფეხები აქვსთ და გრძელი ფრთები აბო-ტომ იმისი მთავრე ცხოველების ჭიანს არს გადრე-ლობის: ან გურდღელს სჭმის, ან სხვა ამისთანა

ოთისფის და, ფორინგლებსაც გი. მერე როგორ ხადეობენ! და დღედი არწვი გამოათვისებს რა-გარძე ხადარს და მამადი მზით არას და უცდის— რაწვე განხდება ხადარი, მამაზე მავარდებს და თუ იქ ჩაურჭლას თავის მაგარ კლასკებს და თავისი დე-დალის მუშეობით მიუდგება ჭიანს. ერთ სიტყვით ნამდვილი მანადრეა, ფორინგლები არწვიას გარდა ბურვი ხსენავს არის იმისთანა მანადრე, მავ. ო. მ. ბ. ნ. მ. ჩორი, მერს.

ფორინგლებში არაბს მეთევსებრიც. ფორეტი და იმეგობი მთელი საზოთით დგახან წყლის ხანობის და უცდის ეკებას სადმე გამოხრდეს თეწილი. ვარსვი უფრო მარადთ იქნება. ის დავურება წყალში და ხსნავს პატარა თეწის დახისხის მამაზე გადაამბნებს გუბა პარკმა, რომელიც ქვეით უხასთანა აქვს ვამჯე-რებელი. როცა ბლამით მოავროკებს მამის ზოგს თითონას სჭამს და ზოგს შვილებს წყალს. მაგრამ თეწი უღებია ყველა ამითზე უფრო მარადთ იჭერს თეწებს. ასე რომ ჩინეთში მეთევსებრიც ხდანი იმას და მერე ისე მხანობენ, როგორც ჩვენი მო-ხადირებუი ძაღლს, ან მამისას.

კალატაშობს, მუსელკობს, მონადირეების და მუ-თეწეების გარდა ფორინგლებში დურგლებიც არაბს. სეჟამა მთელი დღე ამბახურებს ტუბი და ხისრის სეში ხუნჩურტანებს, გეგებს ჭიან გზაოვლო. ბრახილიის ტუბი ერთი ფორინგელი ისე მხაურობს, რა გრეო-ბის მჭედელი ურავნებს ჩაქუხის რეისანო. ინდოა-თის ფორინგლებში მერავალიც არაბს. ის ამბახურებს ტრატის ბოლოზე მაგარ ფოთოლს, ვაკეთებს იმა-ში ხისკარტით ხუნჩურტანებს, შივ ძაფის მსგავს ბალახულს გუერის და ესევე ვაკეთებს პარკს, რომ-მელმაც მერე ბუშილს წააწეობს და ესე ვაკეთებს რიად საწოლს თავისი შვილებისათვის.

ფორეგამი იფეიჭარს—ფორინგლებს არაბს. ისინი ხან დეროს გარეშე მოსწავს. ქოლგის მსგავს ხა-სურავს და ამ სასურავს ქვე ქოლგით თავის ქისას-მსგავს ბუღებს, რომლებსაც შესხველავდა შვეით დაქვეული მიღები აქვსთ მოწეული. ეს ამითი სა-სურავები და ბუღები ისე მტკიცედ არაბს დაწეულნი, რომ გერც ჭიან ახეხსთ იმით და გერც წეობა.

ეჭიბიც გი არ აჯლიათ ფორინგებს.—ფორეგის ცხელ ქვერცხლში ძალიან ცუდ მდგომარობაში იქმე-ბილავს კამეჩები და სხვა სხელ ტუბები ცხოველე-ბი ეს ეჭიბითი ცოტას მანერ რომ არს შეკლავს. აქური მწერები ჩაუწეობენ ამ ცხოველებს სქელ ტუბში გვერდებს, რომლებსაც მერე ჭეიბი გა-მთავრეს და დაწეობებს ჭიანს ცოცხლად ცხოველებს. მართლად რომ მუხლას მამს გამოდის, ის ეჭიბი ფორ-ინგები, რომ არ იფხენ ყველა სქელ ტუბიან ცხო-ველს დასდევენ ისინი და ხცის იმის ტუბში ჭიან დაინახვენ მავარდობიან და შესჭამენ—თითონსაც მღებთან და სხვა ცხოველებსაც სწამდობენ.